

Mu'înü'l-Mürîd'de Yapım Ekleri ile Türkçeleştirilen Alıntı Sözcükler

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ DUYGU YAVUZ ÖZ*

Öz

Dildeki alıntıların seyri temas edilen kültürler, girilen inanç sistemleri, yeni yayılma ve yaşam alanları vb. ile doğrudan ilişkilidir. Bu etkenlere bağlı olarak Türk dilindeki alıntı sözcüklerin oranları ve nitelikleri hususunda dönemler arasında farklılıklar vardır. Karahanlı Türkçesi döneminden itibaren İslamiyet'e geçiş ile birlikte Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerin sayısında artış görülmektedir. Bununla birlikte alıntı sözcüklerin Türkçeleştirilmesi noktasında büyük bir çaba ve başarı gösterilmiştir. Bu Türkçeleştirme çabasının bir ayağını sözcüklerin Türk diline fonetik uyumunun sağlanması oluştururken diğer ayağını yapım ekleri ve yardımcı eylemler ile işleme sokulması oluşturmaktadır. Bu çalışmada Harezmi Türkçesi eserlerinden *Mu'înü'l-Mürîd*'de yapım ekleri ile Türkçeleştirilen sözcükler üzerinde durulmuştur. Çalışmada bu sözcüklerin aldığı yapım eklerini tespit etmek, bu kullanımların Harezmi Türkçesiyle yazılmış diğer eserler ile doğu ve batı Türklük sahası tarihî dönem metinlerinde görülüp görülmediğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada *Mu'înü'l-Mürîd*'de yapım ekleri ile Türkçeleştirilen 37 sözcük tespit edilmiştir. Bunlardan 28'i Arapça, 8'i Farsça kökenli, 1'i Farsça+Arapça yapısındadır. Bu sözcükleri Türkçeleştirmede kullanılan ekler +çI, +IX(g), +IXk, +rAk, +sXz ve +IA-'dir. En çok kullanılanlar ise +sXz, +IXk ve +IX(g) olmuştur. Alıntı sözcüklerin 18'inin *Mu'înü'l-Mürîd*'de aldığı yapım ekini taranan diğer eserlerde almadığı görülmüştür.

Anahtar sözcükler: *Mu'înü'l-Mürîd*, alıntı, yapım eki, Türkçeleştirme

LOANED WORDS TRANSLATED INTO TURKISH WITH DERIVATIVE SUFFIXES IN
MU'ÎNÜ'L-MÜRÎD

Abstract

The course of loan words in the language is directly related to the cultures contacted, belief systems entered, new areas of expansion and living, and the like. Depending on these factors, there are differences between periods in the rates and qualities of loanwords in the Turkish language. Starting from the Karakhanid Turkish period and the transition to Islam, there has been an increase in the number of words of Arabic and Persian origin. However, a great effort and success has been made in translating the loan words into Turkish. One part of this Turkishization effort is to ensure the phonetic adaptation of words to the Turkish language, while the other leg is to put them into operation with derivational suffixes and auxiliary verbs. In this study, the words that were translated into Turkish with derivational suffixes in *Mu'înü'l-Mürîd*, one of the Khwarezm Turkish works, were focused on. The aim of the study is to determine the derivational suffixes of these words and to reveal whether these usages are seen in other works of Khwarezmian Turkish and in historical

* Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü, İstanbul/TÜRKİYE. dyavuz@yeditepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5420-6261.

Gönderim tarihi: 2 Mayıs 2024

Kabul tarihi: 22 Temmuz 2024

period texts of the eastern and western Turkish area. In the study, 37 words that were translated into Turkish with derivational suffixes were identified. 28 of these are of Arabic origin, 8 of them are of Persian origin, and 1 is of Persian+Arabic structure. The suffixes used to translate these words into Turkish are +çI, +IX(g), +IXk, +rAk, +sXz and +IA-. The most used ones are +sXz, +IXk and +IX(g). It was observed that 18 of the loan words did not receive the derivational suffix they did in Mu'înu'l-Mürîd in any other work.

Keywords: *Mu'înu'l-Mürîd*, loan word, derivative suffix, translate into Turkish

GİRİŞ

Dildeki alıntıların seyri temas edilen kültürler, girilen inanç sistemleri, yeni yayılma ve yaşam alanları vb. ile doğrudan ilişkilidir. Bu etkenlere bağlı olarak Türk dilindeki alıntı sözcüklerin oranı ve nitelikleri hususunda dönemler arasında farklılıklar gözlenmektedir. Eski Türkçenin Köktürkçe evresi Türk dili tarihinde alıntılarının en az olduğu dönemdir. Bu dönemdeki alıntılar daha çok askerî alana aittir. Eski Uygur Türkçesi döneminde Türkler arasında Budist ve Manihaist inanç sistemlerinin yayılması ile beraber özellikle Sogdca, Sanskritçe kökenli sözcüklerin sayısında artış görülmektedir. Karahanlı Türkçesi döneminden itibaren ise bu artış İslamiyet'e geçiş ile birlikte Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerle kendini göstermektedir. Bununla birlikte alıntı sözcüklerin Türkçeleştirilmesi noktasında büyük bir çaba ve başarı gösterilmiştir. Bu Türkçeleştirme çabasının bir ayağını sözcüklerin Türk diline fonetik uyumunun sağlanması oluştururken diğer ayağını yapım ekleri ve yardımcı eylemler ile işleme sokulması oluşturmaktadır.

Türkçedeki alıntı sözcükler üzerinde bugüne dek çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar kimi zaman alıntılarının kökenine kimi zaman ise bunların Türkçeye fonetik, morfolojik ve semantik uyumuna odaklanmaktadır. Osman Nedim Tuna'nın "Osmanlıcada Moğolca ödünç kelimeler" (1972), Tuncer Gülensoy'un "Eski ve Orta Türkçede Moğolca kelimeler ve Moğolca-Türkçe müşterek kelimeler üzerine notlar" (1974), Mehmet Ölmez'in "Eski Türk yazıtlarında yabancı öğeler (1, 2, 3)" (1995, 1997,1999), "Uygurca Xuanzang-biyografisindeki Çince alıntılar" (1995), "Eski Uygurca Xuanzang biyografisinin II. bölümündeki Çince alıntılar" (2012), Alimcan İneyet'in "Uygur tarihi koşaklarındaki Çince unsurlar üzerine" (2016), Tanju Seyhan'ın "Orta Türkçede Arapça ve Farsçadan alıntılarda Türkçeleştirme (2004), Osman Fikri Sertkaya'nın "Göktürk yazıtlarında Hintçe unsurlar" (2004), "Dîvânü Lügati't-Türk'te geçen her kelime Türkçe kökenli midir? veya Kâşgarlı Mahmud'un Dîvânü Lügati't-Türk'ünde yabancı dillerden kelimeler" (2009), Oğuzhan Durmuş'un "Alıntı kelimeler bakımından Türkçe Sözlük" (2004), Aya İşihara'nın "Yazı dilindeki alıntı kelimelerin Türkçeleşme süreçleri" (2005), Süer Eker'in "Divanü Lugâti't-Türk ve İran dillerinden kopyalar üzerine I" (2009), Veysel İbrahim Karaca'nın "Türkiye Türkçesindeki alıntı sözcüklerde görülen ses olayları üzerine bir inceleme" (2012), Mevlüt Erdem'in "Soğdca, Türkçedeki Soğdca kelimeler ve bunların Türkçeye uyumları" (2014), Halit Dursunoğlu'nun "Türkiye Türkçesi'ndeki Arapça sözcükler ve bu sözcüklerdeki ses olayları" (2014), Günay Karaağaç'ın "Türkçenin alıntılar sözlüğü" (2015), Pelin Seçkin ve A. Mevhibe Coşar'ın "Türkçede alıntılardan kelime türetmede kullanılan ekler" (2017), Vahit Türk'ün "İlk Kur'an tercümesinde alıntı sözlerin işleme sokulması"

(2018), Duygu Yavuz Öz'ün "Eski Türk manzum metinlerinde işleme sokulan alıntı sözcükler" (2020), Çağla Barikan Topcı'nın "Eski Oğuz Türkçesi eserlerinde alıntı sözlerin yapı ve anlam bakımından incelenmesi (Çarh-Nâme, Kissa-yı Yûsuf, Risâletü'n-Nushiyye, Sultan Veled'in Türkçe Manzumeleri) (2022), Burcu Kaya'nın "Ravzatü'l-Vâ'îzîn'de alıntı sözcüklerin yapım ekleriyle Türkçeleştirilmesi" (2023), Aybüke Betül Doğan'ın "Kutadgu Bilig'de alıntı sözcükler ve bu sözcüklerin Türkçeleştirilme yolları" (2023), Şahin Yıldız'ın "Altın Ordu, Kırım ve Kazan sahasına ait yarlık ve bitiklerde alıntı sözcüklerin işletimi" (2024) adlı çalışmaları Türkçedeki alıntılar ve bunların Türkçeye uyumları konusunda yapılan çalışmalardan bazılarıdır.

Bu çalışmada Harezmi Türkçesi eserlerinden *Mu'înü'l-Mürîd*'deki alıntı sözcükler üzerinde durulmuştur. İslâm adlı bir yazar tarafından 1313 Aralık ya da 1314 Ocak'ta konargöçer Türkmenler için yazılan eser; iman, namaz, örtünme, abdest, zekât gibi konularda temel dinî bilgileri içermektedir. Eserin tek yazma nüshası Bursa Yazma ve Basma Eski Eserler Kütüphanesi Genel no. 1605/18, tasnif no 297.3'te kayıtlı olan Mecmuatü'r-Resâil adlı yazmanın içinde 177a-202b varakları arasında yer almaktadır (Toparlı vd. 2014, s. 14-32). Bizi bu eser üzerinde çalışmaya iten sebep, *Mu'înü'l-Mürîd*'deki Arapça ve Farsça sözcüklerin yoğunluğu olmuştur. Eserde Türkçe sözcük kadar alıntı sözcük de kullanıldığı görülmektedir. Eserde 1717 madde başı yer almakta olup bu sözcüklerin 800'ü (% 46) Türkçe, 727'si (% 43) Arapça, 112'si (% 6.46) Farsça, 4'ü Sogdca, 1'i Çince, 1'i Harezmi kökenlidir. Ayrıca eserde Arapça + Türkçe 16, Türkçe + Arapça 1, Arapça + Arapça 8, Arapça + Arapça + Türkçe 1, Arapça + Farsça 3, Farsça + Arapça 1, Farsça + Arapça + Türkçe 1, Farsça + Türkçe 6, Türkçe + Farsça + Türkçe 1 madde başı yer almaktadır (Toparlı vd. 2014, s. 35-36). Bu çalışmanın konusu işte bu Arapça + Türkçe, Arapça + Arapça + Türkçe, Farsça + Arapça + Türkçe ve Farsça + Türkçe yapısındaki, bir başka deyişle yapım ekleriyle Türkçeleştirilen alıntı sözcüklerdir. Çalışmada *Mu'înü'l-Mürîd*'de bu özellikteki sözcüklerin aldıkları yapım eklerini tespit etmek, bu kullanımların Harezmi Türkçesiyle yazılmış diğer eserler ile doğu ve batı Türklük sahası tarihî dönem metinlerinde görülüp görülmediğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu bağlamda Karahanlı Türkçesi dönemi için Dîvânu Lugâti't-Türk (Ercilasun vd. 2014), Kutadgu Bilig (Arat, 2008), Atebetü'l-Hakâyık (Arat, 1992), Rylands Nüshası Kuran Tercümesi (Ata, 2004), Türk İslam Eserleri Müzesi 73 Numaralı Kuran Tercümesi (Kök, 2004; Ünlü, 2004) adlı eserler taranmıştır. Harezmi Türkçesi dönemi için Nehcü'l-Ferâdis (Eckmann, 2004), Kısasü'l-Enbiyâ (Ata, 1997), Mukaddimetü'l-Edeb (Yüce, 2014), Hekimoğlu Nüshası Kuran Tercümesi (Sağol, 1993, 1995, 1999), Altın Ordu Sahasına Ait Yarlık ve Bitigler (Özyetgin, 1996) taranmış; Hüsrev ü Şîrîn, Miraçnâme ve Muhabbetnâme'ye ait söz varlığı Harezmi-Altınordu Türkçesi Sözlüğü (Ünlü, 2012) üzerinden tespit edilmiştir. Eski Anadolu Türkçesi dönemi için Dede Korkut (Ergin, 2011), Müntahâb-ı Şifâ (Önler, 2019), Marzubannâme Tercümesi (Korkmaz, 1973), Mecmû'atü'n-Nezâir (Canpolat, 1995), Behcetü'l-Hadâik Fî Mev'izati'l-Halâik (Canpolat, 2018), Bahrü'l-Hakâyık (Türk, 2018), Süheyl ü Nevbahar (Dilçin, 1991), Tarih-i İbn-i Kesîr Tercümesi (Yelten, 1998), Yûsuf u Zelîhâ (Taş, 2019), Türk İslam Eserleri Müzesi 40 Numaralı Kuran Tercümesi (Topaloğlu, 2018) adlı eserler incelenmiştir. Kıpçak Türkçesi dönemi için Gülistan Tercümesi (Karamanlıoğlu, 1989), Codex Cumanicus (Argunşah vd. 2015), Kitâb al-İdrâk li-lisân al-Atrâk (Caferoğlu, 1931), Kitâb Fî'l-Fıkh Bi-Lisâni't-Türkî (Ağar, 1989) adlı eserler; Baytaratu'l-Vâzih, İrşâdü'l-Mülûk ve's-Selâtin, Kitâb Fî'l-

Fıkh, Kitâbü'l-Hayl, Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugâlî, Et-Tuhfetü'z-Zekiyye Fi'l-Lügati't-Türkiyye adlı eserler için Kıpçak Türkçesi Sözlüğü (Toparlı vd. 2007) kullanılmıştır. Çağatay Türkçesi dönemi için Yusuf Emirî Divanı (Köktekin, 2007), Gül ü Nevruz (Efendioğlu, 2021), Lütî Divanı (Karaağaç, 1997), Leylî vü Mecnûn (Çelik, 1993), Şeyh Süleyman Efendi Lügati (Durgut, 1995) taranmış; Çağatayca Fıkh Kitabı, Fevâidü'l-Kiber, Hüseyin Baykara Divanı, Mahbûbu'l-Kulûb, Nevâdirü'n-Nihâye, Sedd-i İskenderî, Şecere-i Terâkime, Şibân Han Dîvânı, Târih-i Enbiyâ ve Hukemâ, Târih-i Mülûk-ı Acem adlı eserlerin söz varlığı Çağatay Türkçesi Sözlüğü (Ünlü, 2013) üzerinden takip edilmiştir. Osmanlı Türkçesi için ise Kâmûs-ı Türkî (Şemseddin Sami, 2012)'den yararlanılmıştır. Çalışmada ele aldığımız alıntı sözcükler bir başka Türkçeleştirme yöntemi olan yardımcı eylemlerle de kullanılmışsa bunlar da ilgili madde altında belirtilmiştir. Ayrıca çalışma kapsamındaki sözcükler tarihî dönem metinlerinde MM'deki yapım eki dışında başka bir yapım ekiyle Türkçeleştirilmişlerse bunlar da dipnot aracılığıyla verilmiştir.

İNCELEME

'amelsiz¹ "amelsiz" < Ar. 'amel "iş, dinî vecibelerin yerine getirilmesi" + T. +siz

'Amelsiz bilig hem érür bil vebâl "Bil ki amelsiz bilgi de vebaldır" (MM 156/2)

Ar. 'amel sözcüğü MM'de +siz eki ile Türkçeleştirilmiştir². Bu kullanım ilk kez bu eserde karşımıza çıkmakla birlikte Çağatay Türkçesi eserlerinden GT, MK ile Osmanlı Türkçesi döneminde de devam etmektedir.

'azîrek³ "daha değerli" < Ar. 'azîz "değerli, kıymetli, aziz" + T. +rek

Velî âdem urğî içinde bilin özindin 'azîrek şerîf yok neseb "Yine bilin ki insanlar içinde onun soyundan daha değerli ve şerefli soy yoktur" (MM 8/4)

Ar. 'azîz sözcüğü MM'de +rek eki ile Türkçeleştirilmiştir⁴. Bu kullanım ilk kez Karahanlı Türkçesi dönemi eserlerinden KB'de görülmekle birlikte diğer Harezmi Türkçesi eserlerinde ve doğu ve batı sahası tarihî Türk yazı dillerinde de takip edilebilmektedir: Kar. 'azizrak KB, 'azizrek KB. Hrz. azizrak KE, MN (1), azizrek NF, KE, HKT, HŞ. EAT azizrek, azizrak TIEM 40, 'azizrak Behç., 'azizrak TİK. Kıpç. azizrek KFT. Çağ. 'azizrakGN. Kimi eserlerde sözcüğün kalın sırada okunmasına bağlı olarak kimilerinde ise ince sırada okunmasına rağmen ekin +rak biçiminde de geldiği görülmektedir.

bahâlîğ⁵ "değerli" < Far. bahâ "değer, kıymet" + T. +lîğ

Ve-lîkin bu tevfiğ bahâlîğ 'azîz "Lakin bu tevfiğ (Allah'ın yardımına kavuşma) değerlidir" (MM 61/1)

Far. bahâ sözcüğü MM'de +lîğ eki ile Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanım ilk kez Karahanlı Türkçesi dönemi eserlerinden AH'de görülmekle birlikte diğer Harezmi Türkçesi eserlerinde ve doğu ve batı sahası tarihî Türk yazı dillerinde de takip edilebilmektedir: Kar. bahâlîğ AH. EAT bahalu

¹ NF'de 'amellig şeklinde +lig eki ile Türkçeleştirilmiş biçimi kayıtlıdır.

² Amel sözcüğü metinde *kıl-* yardımcı fiili ile de Türkçeleştirilmiştir.

³ HKT, HŞ, ME, TIEM 73 I'de 'azizlik, Behç.'de azizlik(ğ), BV'de 'azizlik şeklinde +lik, +lık(ğ) eki ile; HŞ ve DK'de 'azizle- şeklinde +le- ile Türkçeleştirilmiş biçimleri kayıtlıdır.

⁴ 'Aziz sözcüğü metinde *bol-* yardımcı fiili ile de Türkçeleştirilmiştir.

⁵ AH, HŞ, YED, CC'de bahasız, bahâsız, SNB'de bahâsız şeklinde +slz eki ile; KamusT.'de bahâlaş-, bahâlan- şeklinde +la-, -n-, -ş- ile Türkçeleştirilmiş biçimleri kayıtlıdır.

TİEM 40; *bahālu* Behç., Marz. Hrz. *bahalıg* NF, KE, HŞ. Kıpç. *bahalı* CC. Çağ. *bahālīg* GT, MK. Osm. *bahālī* KamusT. Örneklerde görüldüğü gibi, dönemlerin fonetik tercihlerine bağlı olarak ekin +lı ve +lu şekillerine de rastlanmaktadır.

bānısız “mimarsız” < Ar. *bānī* + T. +siz

Binā bānısız bolmaķı bil muḥāl “Binanın banisiz olması mümkün değildir (Her binanın mutlaka bir mimarı vardır)” (MM 29/1)

Ar. *bānī* sözcüğü MM’de +siz eki ile Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamıştır.

bī-edeblik “edepsizlik” < Far. *bī* + Ar. *edeb* + T. +lük

Özinge *bu til birle vaşf aymaķım érür bī-edeblik* “Bu dil ile onun vasıflarını anlatmam edepsizliktir” (MM 401/2)

Far. *bī* ön eki ile Ar. *edeb* sözcüklerinden oluşan *bī-edeb* sözcüğü MM’de +lük eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamıştır.

*cānsız*⁶ “cansız” < Far. *cān* + T. +sız

Cemād cānsızın ol ne işge yarar “Cansız olan şeyler ne işe yarar” (MM 346/1)

Far. *cān* sözcüğü MM’de +sız eki ile Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanım ilk kez Eski Anadolu Türkçesi dönemi eserlerinden Behç.’de görülmekle birlikte diğer Harezmi Türkçesi eserlerinde ve doğu ve batı sahası tarihî Türk yazı dillerinde de takip edilebilmektedir: EAT *cansuz* TİEM 40, *cānsuz* Behç., TİK, BH. Hrz. *cānsız* NF, MN (2), *cansız* HŞ. Kıpç. *cānsız* İM. Çağ. *cānsız* BV, NH, HBD, ÇFK, Sİ, MK, LM, GN. Osm. *cansız* KamusT. Eski Anadolu Türkçesi döneminde ekin yuvarlak ünlülü biçimi (+suz) kullanılmaktadır.

*cefācı*⁷ “cefa çeken” < Ar. *cefā* + T. +cı

İdi ḥazretinde cefācı bolur yunuğsuz kēçürse kişi bir zamān “İnsan vaktini abdestsiz geçirirse Allah’ın huzurunda cefa çeker” (MM 85/3)

Ar. *cefā* sözcüğü MM’de +cı eki ile Türkçeleştirilmiştir⁸. Bu kullanım ilk kez Karahanlı Türkçesi dönemi eserlerinden KB’de görülmekle birlikte Harezmi Türkçesi eserlerinden HŞ’de ve Çağatay Türkçesinde takip edilebilmektedir: Kar. *cefācı* KB. Hrz. *cefaçı* HŞ. Çağ. *cefācı* HBD, *cefācı* GT, LD. HBD’de ek ötümsüz biçimiyle (+cı) kullanılmıştır.

*dāğla*⁹ “dağlamak” < Far. *dāğ* + T. +la-

Yüzün dāğlağaylar kaburğaların “(Zekâtını vermeyen kişinin cehennemde) Yüzünü kaburgalarını dağlayacaklar” (MM 197/1)

Far. *dāğ* sözcüğü MM’de +la- eki ile Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanım ilk kez Karahanlı Türkçesi dönemi eserlerinden DLT’de görülmekle birlikte Harezmi Türkçesi eserlerinden HŞ’de ve doğu ve batı sahası tarihî Türk yazı dillerinde de takip edilebilmektedir: Kar. *tağla*- DLT. EAT *tağla*-

⁶ TİEM 73 II, HŞ, KE, ŞT, BV, NH, GN’de *cānlīg*, KFT’de *canlu*, Behç., SNB’de *cānlu* şeklinde +II(ğ) eki ile; TİEM 40, Marz., KamusT.’de *canlan-* şeklinde +la-, -n- ekleri ile; HBD, ÇFK, Sİ, MK’de *cānlık* şeklinde +lık eki ile, KamusT.’de *cansızlık*, *canlandır-* şeklinde +lık, +la-, -n-, -dır- ekleri ile Türkçeleştirilmiş biçimleri de kayıtlıdır.

⁷ KB, HŞ’de *cefālīg* şeklinde +līg eki ile, KB’de *cefāsız* şeklinde +sız eki ile Türkçeleştirilmiş biçimleri kayıtlıdır.

⁸ *Cefācı* sözcüğü metinde *bol-* yardımcı fiili ile de Türkçeleştirilmiştir.

⁹ DLT’de *tağlat-*, KamusT.’de *dağlat-* şeklinde -t- eki ile; TİEM 73 I, Behç.’de *dağlan-*, *dāğlan-* şeklinde -n- eki ile; HŞ’de *dağlı*; KamusT.’de *dağlı*; HŞ, BV, GT, YED, FK’de *dāğlıg*, Mecm.’da *dāğlu*, KFT’de *dāğlu* şeklinde +II(g) eki ile; YED, FK *dāğlık* şeklinde +lık eki ile; BV, YED’de *dāğsız* şeklinde +sız eki ile Türkçeleştirilmiş biçimleri kayıtlıdır.

TİEM 40, *dağla-* Behç., YZ, *dāğla-* MŞ, *tağla-* Behç., BH. Hrz. *dağla-* HŞ. Kıpç. *dāğla-* KFT¹⁰. Çağ. *dāğla-* ŞSL, GT, ŞHD. Osm. *dağla-* KamusT.

*edebsüz*¹¹ “edepsiz” < Ar. *edeb* + T. +süz

Fütūh yok edebsüz tapuğ köp kılıp “Çok hizmet etse de edepsiz olanlar bir şey elde edemez” (MM 295/1).

Ar. *edeb* sözcüğü MM’de +süz eki ile Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanım ilk kez Harezmi Türkçesi dönemi eserlerinde görülmekle birlikte doğu ve batı sahası tarihî Türk yazı dillerinde de takip edilebilmektedir: EAT *edebsüz* SNB, BH. Hrz. *edebsiz* KE. Kıpç. *edebsiz* GT. Çağ. *edebsiz* NH. Osm. *edebsiz* KamusT. Eski Anadolu Türkçesi dönemi dışında ekin düz ünlülü biçiminin (+siz) kullanıldığı görülmektedir.

eşahrağ “daha doğru, en doğru” < Ar. *eşah* + T. +rağ

Eşahrağ kavul bu munuñ tēg yetür “En doğru fikir bu, böyle yap” (MM 128/2)

Ar. *eşah* sözcüğü MM’de +lük eki ile Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamıştır.

habıblük “peygamberlik” < Ar. *habıb* + T. +lük

Ḥabīb ümmetinağ habıblük revā “Peygamber ümmetine habiplik revadır” (MM 377/3)

Ar. *habıb* sözcüğü MM’de +lük eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamıştır.

harışlık “aç gözlülük” < Ar. *harış* + T. +lık

Ḥarışlık bile boldı kārūn şakı harışlık bu dünnyege āfāt érür “Aç gözlülük ile Karun eşkıya oldu. Aç gözlülük bu dünya için bir felakettir” (MM 57/3-4); *harışlık érür ig velı dāru yok* “Aç gözlülük çaresi olmayan bir hastalıktır” (MM 54/2)

Ar. *harış* sözcüğü MM’de +lık eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanım ilk kez Karahanlı Türkçesi dönemi eserlerinde görülmekle birlikte Harezmi Türkçesi eserlerinden NF’de ve Eski Anadolu Türkçesi döneminde de takip edilebilmektedir: Kar. *harışlık* KKT, *harışlık* KB, AH, *harızlık* TİEM 73 I. EAT *harışlık* Behç. Hrz. *harışlık* NF.

hatnesiz “sünnetsiz” < Ar. *hatne* + T. +siz

Tişi nāresıde cünüb hatnesiz boğuzlasa biri helāl ol yetiz “Kadın, çocuk, cünüp, sünnetsiz olan bir kişi hayvan kesse o tamamen helaldir” (MM 242/1)

Ar. *hatne* sözcüğü MM’de +siz eki Türkçeleştirilmiştir¹². Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamıştır.

*hoşrak*¹³ “daha hoş, daha iyi” < Far. *hoş* + T. +rak

¹⁰ Bu kullanım Ağar’da (1989) bulunmaz iken Toparlı vd.’de (2007) vardır.

¹¹ ME’de *edebli* ve *edebliğ*, RH’de *edebli*, KamusT.’de *edebli* şeklinde +lX(g) eki ile; BH, LD, KamusT.’de *edebsizlik*, HŞ ve NF’de *edebsüzlük*, SNB, KFT’de *edebsizlik* şeklinde +sXz ve +lXk ekleri ile; Behç., Marz., KFT’de *edebli-* şeklinde +le- eki ile; DK, KamusT.’de *edebli-* şeklinde +le- ve -n- ekleri ile; KFT’de *edeblemeklik* şeklinde +le-, -mek, +lik ekleri ile Türkçeleştirilmiş biçimleri kayıtlıdır.

¹² *Hatne* sözcüğü metinde *sathaş-* fiili ile de Türkçeleştirilmiştir.

¹³ TİEM 73 II, TİEM 40, YZ, NF, KE, HKT, HŞ, GT, KamusT.’de *hoşluk*; GN’de *hōşluk*; DK, TİK, Marz., Mecm.’de *hoşluk*, MŞ’de *hōşluk* şeklinde +lXk eki ile; ŞSL, GT, ŞT, BV’de *hoşla-* şeklinde +la- eki ile; NF, KE, HKT, HŞ, TİEM 73 II, KamusT.’de *hoşlan-* şeklinde +la-, -n- ekleri ile; KamusT.’de *hoşlandır-* şeklinde +la-, -n-, -dır- ekleri ile; ŞSL, KamusT.’de *hoşlaş-* şeklinde +la-, -ş- ekleri ile; Behç.’de *hoşluk(ğ)*, BV, FK’de *hoşluğ*, LD, GN’de *hōşluğ* şeklinde +luğ eki ile Türkçeleştirilmiş biçimleri kayıtlıdır.

Eger taşlasalar bu hoşrağı ol “Eğer bunu dışlasalar daha iyidir” (MM 319/2)

Far. *hoş* sözcüğü MM’de +rağ eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanım ilk kez Eski Anadolu Türkçesi dönemi eserlerinden Behç.’de görülmekle birlikte Harezmi, Kıpçak ve Çağatay Türkçesinde de takip edilebilmektedir: EAT *hoşrağ*Behç. Hrz. MN (2), HŞ. Kıpç. *hoşrağ* BV. Çağ. *hoşrağ*BV, GT, NH, LM, FK.

hurūfsuz “harfsiz” < Ar. *hurūf* + T. +suz

Ulağısız ulanmak hurūfsuz mağāl “Kılavuz olmadan kavuşmak, harfleri olmayan söz konuşmak gibidir.” (MM 376/2)

Ar. *hurūf* sözcüğü MM’de +suz eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamıştır.

inābetsiz “Allah’a yönelmeyen” < Ar. *inābet* + T. +siz

İnābetsiz érge irādet yok ol “İnabetsiz kişinin iradesi yoktur” (MM 362/3)

Ar. *inābet* sözcüğü MM’de +siz eki Türkçeleştirilmiştir¹⁴. Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamıştır.

irādetsiz “iradesiz” < Ar. *irādet* + T. +siz

İrādetsiz érge kerāmet revā “İradesini terk etmiş insana keramet uygundur” (MM 285/3)

Ar. *irādet* sözcüğü MM’de +siz eki Türkçeleştirilmiştir¹⁵. Bu kullanıma Eski Anadolu Türkçesi eserlerinden MŞ’de de rastlanmakta olup ek burada yuvarlak ünlülü biçimiyledir: EAT *irādetsüz* MŞ.

*ķabūlluk*¹⁶ “kabul etme” < Ar. *ķabūl* + T. +luk

ķabūlluk nişāni bilin ol bolur hayırnıñ soñınça hayır kim kélür “Bilin ki, hayır arkasınca hayır gelirse o kabul edilmenin nişanıdır” (MM 327/1-3)

Ar. *ķabūl* sözcüğü MM’de +luk eki Türkçeleştirilmiştir¹⁷. Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamıştır.

*ķavíraq*¹⁸ “daha güçlü” < Ar. *ķaví* + T. +raq

Vacibdin ķavíraq faríza işi “Farz iş vacipten daha güçlüdür (önemlidir)” (MM 151/4)

Ar. *ķaví* sözcüğü MM’de +raq eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanım ilk kez Karahanlı Türkçesi dönemi eserlerinde görülmekle birlikte doğu ve batı sahası tarihî Türk yazı dillerinde de takip edilebilmektedir: Kar. *ķavíraq* TIEM 73 I, KKT. EAT *ķavíraq* TIEM 40, MŞ. Hrz. *ķavirak* KE, HŞ. Çağ. *ķavíraq*ÇFK.

ķırā’atsız “okumasız” < Ar. *ķırā’at* + T. +sız

ķıyām u sücūd u rükū’ u ķu’ūd kêtürgey ķırā’atsızın bu vücūd (MM 142/2) “Bu kişi herhangi bir şey okumadan, namazın kıyam, rükû, secde, oturuş bölümlerini yapacak”

Ar. *ķırā’at* sözcüğü MM’de +sız eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanıma yine bir başka dönem eseri olan NF’de de rastlanmaktadır: Hrz. *ķırā’atsız* NF.

míhlu “damgalı sikke” < Ar. *míh* + T. +lu

¹⁴ *İnābet* sözcüğü metinde *ketür-* yardımcı fiili ile de Türkçeleştirilmiştir.

¹⁵ *İrādet* sözcüğü metinde *ketür-* yardımcı fiili ile de Türkçeleştirilmiştir.

¹⁶ TIEM 40’ta *ķabullan-*, KamusT.’de *ķabullen-* şeklinde +la- ve -n- ekleri ile Türkçeleştirilmiş biçimleri vardır.

¹⁷ *ķabūl* sözcüğü metinde *ķıl-* yardımcı fiili ile de Türkçeleştirilmiştir.

¹⁸ KE’de *ķavílen-* şeklinde +le- ve -n- ekleri ile, HŞ’de *ķavílendür-* şeklinde +le-, -n- ve -dür- ekleri ile Türkçeleştirilmiş biçimleri bulunmaktadır.

Bilin mîhlu 'adli taķı som kümiş şahib-şer' bu êkkisini teñ temiş "Bilin ki, damgalı sikke ile som gümüşün değeri aynıdır; din sahibi kişi, bu ikisinin denk olduğunu söylemiş" (MM 251/1-3)

Ar. *mîh* sözcüğü MM'de +lu eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamıştır.

mîhsuz "damgasız sikke" < Ar. *mîh* + T. +suz

Bu mîhlu bu mîhsuz¹⁹ tēp artuķ eger alur bolsa bolğay harām ot yemiş "Kişi bu damgalı, bu damgasız diye eğer fazla alırsa haram cehennem ateşi yemiş olur" (MM 251/3)

Ar. *mîh* sözcüğü MM'de +suz eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamıştır.

muhiblük "Allah dostu olma" < Ar. *muhib* + T. +lük

Muhiblük nişānu zakırlıķ müdām "Allah dostu olmanın nişanı sürekli onu zikreden olmaktır" (MM 363/2)

Ar. *muhib* sözcüğü MM'de +lük eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamıştır.

namāzlıķ²⁰ "seccade" < Far. *namāz* + T. +lık

Ten ü ton namāzlıķ arıģ bolmaķı "Vücudu, elbiseleri ve namaz kılınacak yeri temizlemek" (MM 67/2)

Far. *namāz* sözcüğü MM'de +lık eki Türkçeleştirilmiştir²¹. Bu kullanım Kıpçak ve Çağatay Türkçesi eserlerinde de takip edilebilmektedir: Kıpç. *namazlık* BM, TZ. Çağ. *namāzlıķ* ÇFK, Sİ.

nev-niyāzlıģ "yalvarmaya yeni başlayan" < Far. *nev* + Far. *niyāz* + T. +lıģ

Muhib nev-niyāzlıģ müüríd şeyhine kerek kılsa teslím kēçip öz özin "Muhip, yalvarmaya yeni başlamış olan mürit kendinden geçip şeyhine teslim olsa gerek" (MM 267/3)

Far. *nev* ve *niyāz* sözcüklerinden oluşan söz öbeği MM'de +lıģ eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamaktadır.²²

nişānsız²³ "nişansız" < Ar. *nişān* + T. +sız

Müríd bolmağınça nişān bulmas ol nişānu nişānsız bulu bilmegey "Mürit olmayınca da nişan bulmaz. Nişanı nişansız bulamayacak" (MM 268/3)

Ar. *nişān* sözcüğü MM'de +sız eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanıma yine bir başka dönem eseri olan ME'de de rastlanmaktadır: Hrmz. *nişānsız* ME.

nıstlık "yokluk" < Far. *nıst* + T. +lik

Oşol maķşuduńğa bu nıstlık mēñ ol "O dileğin için bu yokluk ebedîdir" (MM 341/2)

¹⁹ Sözcük Toparlı-Argunşah yayınının (2014) Çeviri Yazılı Metin bölümünde "*mîhsız*" (s. 129), Dizin bölümünde *mîhsuz* (s. 239) şeklinde yazılmıştır.

²⁰ TIEM 73 I'de *namazsızlık* şeklinde +sız ve +lık ekleri ile; Kİ'de *namazlaģu* şeklinde +la- ve -gu ekleri ile Türkçeleştirilmiş biçimleri kayıtlıdır.

²¹ *Namāz* sözcüğü metinde *kıl-* ve *oķı-* yardımcı fiilleri ile de Türkçeleştirilmiştir.

²² *Niyāz* sözcüğü Behç.'de, KE'de aynı ek ile Türkçeleştirilmiştir: *niyazlu* Behç. *niyāzlıģ* KE.

²³ CC, Kİ, TA, TZ, KamusT.'de *nişanla-* şeklinde +la- eki ile; TIEM 73 I, ME, KamusT.'de *nişanlan-* şeklinde +la- ve -n- ekleri ile; TIEM 73 I, HKT, ME, AO, LM'de *nişanlıģ*, DK, RH'de *nişanlı*, KamusT.'de *nişanlı* şeklinde +IX(ğ) eki ile; Behç.'de *nişanlıķ* şeklinde +lık eki ile; KamusT.'de *nişancı* şeklinde +cı eki ile; *nişancılık* şeklinde +cı ve +lık ekleri ile Türkçeleştirilmiş biçimleri kayıtlıdır.

Far. *nîst* sözcüğü MM'de +lik eki Türkçeleştirilmiştir²⁴. Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamıştır.

*niyyetsiz*²⁵ "niyetsiz" < Ar. *niyyet* + T. +siz

Dürüst bolmağay rüze niyyetsizin "Niyet etmeden oruç tutmak doğru değildir" (MM 166/1)

Ar. *niyyet* sözcüğü MM'de +siz eki Türkçeleştirilmiştir²⁶. Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamıştır.

'*özürsiz*²⁷ "mazeretsiz" < Ar. '*özür* + T. +siz

Namâz içre mü'min tenaħnuħ bile 'özürsiz namâzını buzar bilgile "Şunları iyi bil ki, namazın içinde mazeretsiz olarak genizden "ah, tuf" gibi sesler çıkarmak namazı bozar" (MM 119/2)

Ar. '*özür* sözcüğü MM'de +siz eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanım Kıpçak ve Çağatay Türkçesinde takip edilebilmektedir: Kıpç. *özrsiz* İM. Çağ. '*özrsiz* MK.

*sezâlık*²⁸ "uygunluk, yaraşır olma" < Far. *sezâ* + T. +lık

Belâ kağgu birle yelürken sınar açılson sezâlık tēp öz mihrirje "Sevgisine layık olsun diye bela ve kaygıyla hareket ederken kendisi kırılır" (MM 373/4)

Far. *sezâ* sözcüğü MM'de +lık eki Türkçeleştirilmiştir²⁹. Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamıştır.

*şıfatlığ*³⁰ "sıfatlı, nitelikli" < Ar. *şıfat* + T. +lığ

Bolu bilmegey bu şıfatlığ imâm "Bu durumdaki birisi imam olamaz" (MM 80/4)

Ar. *şıfat* sözcüğü MM'de +lığ eki Türkçeleştirilmiştir³¹. Bu kullanım ilk kez Karahanlı Türkçesi dönemi eserlerinden TİEM 73'te görülmekle birlikte diğer Harezmi Türkçesi eserleri ile doğu ve batı sahası tarihî Türk yazı dillerinde de takip edilebilmektedir: Kar. *şıfatlığ* TİEM 73 I. EAT *şıfatlu* Behç., YZ, TİK. Hrz. *şıfatlığ* NF, KE, HŞ, *şıfatlığ* NF. Kıpç. *şıfatlu* KFT, RH. Çağ. *şıfatlığ* GT, FK, TEH, GN; *şıfatlığ* FK. Örneklerde görüldüğü gibi, dönemlerin fonetik tercihlerine bağlı olarak ekin +lig ve +lu şekillerine de rastlanmaktadır.

*şühbeliğ*³² "şüpheli" < Ar. *şühbe* + T. +lig

Vera' şühbeliğdin irakrak turur "Haramdan kaçınma şüpheli olmaktan daha uzaktır" (MM 323/2)

Ar. *şühbe* sözcüğü MM'de +lig eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanım ilk kez Harezmi Türkçesi eserlerinde görülmekle birlikte Osmanlı Türkçesinde de takip edilebilmektedir: Hrz. *şühbeliğ*, *şühbetliğ* NF. Osm. *şühpheli* KamusT.

ta'allümsüz "öğrenmesiz" < Ar. ta'allüm + T. +süz

Ta'allümsüz açlur bilin ma'rifet "Bilin ki marifet, ders almaksızın ortaya çıkar" (MM 309/1)

²⁴ *Nîst* sözcüğü metinde *bol-* yardımcı fiili ile de Türkçeleştirilmiştir.

²⁵ Behç.'de *niyyetli* şeklinde +IX eki ile Türkçeleştirilmiş biçimi de vardır.

²⁶ *Niyyet* sözcüğü metinde *kıl-* yardımcı fiili ile de Türkçeleştirilmiştir.

²⁷ İM'de *özrlü* şeklinde +lü eki ile Türkçeleştirilmiş biçimi vardır.

²⁸ TİEM 73 I, KKT'de *sezarak* şeklinde +rak eki ile; KKT'de *sezasız* şeklinde +süz eki ile Türkçeleştirilmiş biçimleri vardır.

²⁹ *Sezâ* sözcüğü metinde *bol-* yardımcı fiili ile de Türkçeleştirilmiştir.

³⁰ TİK ve KF'de *şıfatla-* şeklinde +la- eki ile; TİK'de *şıfatlan-* şeklinde +la- ve -n- ekleri ile; FK ve GN'de *şıfatlık* şeklinde +lık eki ile Türkçeleştirilmiş biçimleri kayıtlıdır.

³¹ *Şıfat* sözcüğü metinde *kıl-* yardımcı fiili ile de Türkçeleştirilmiştir.

³² NF'de *şühhetsiz*, KamusT.'de *şühphesiz* şeklinde +süz eki ile; KamusT.'de *şühphesizlik* şeklinde +süz ve +lik ekleri ile; *şühphelen-* şeklinde +le- ve -n- ekleri ile; *şühphelendir-* şeklinde +le-, -n-, -dir- ekleri ile Türkçeleştirilmiş biçimleri kayıtlıdır.

Ar. *ta'allüm* sözcüğü MM'de +süz eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamıştır.

*tekebbürlüğ*³³ "büyüklenen, kibirli" < Ar. *tekebbür* + T. +lüg

Yığakdın yığılmas tekebbürlüğ er "Kibirli kişi yasaklanmış şeylerden geri durmaz" (MM 59/4)

Ar. *tekebbür* sözcüğü MM'de +lüg eki Türkçeleştirilmiştir³⁴. Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamıştır.

*tevbesiz*³⁵ "tövbesiz" < Ar. *tevbe* + T. +süz

Ölüp tevbesiz köp ökünçler yedi "Tövbesiz ölenler çok pişman oldular" (MM 273/4)

Ar. *tevbe* sözcüğü MM'de +süz eki Türkçeleştirilmiştir³⁶. Bu kullanım ilk kez Eski Anadolu Türkçesi dönemi eserlerinden Behç.'de görülmekle birlikte Çağatay Türkçesinde de takip edilebilmektedir: EAT *tevbesüz* Behç. Çağ. *tevbesiz* Sİ, ÇFK.

*vefâliğ*³⁷ "vefâli" < Ar. *vefâ* + T. +lîğ

Meger bolsa bérür vefâliğ 'azîz "Eğer bu olursa vefâli, değerli olur" (MM 61/2)

Ar. *vefâ* sözcüğü MM'de +lîğ eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanım ilk kez Karahanlı Türkçesi eserlerinde görülmekle birlikte Harezmi Türkçesi eserlerinden HŞ'de ve Çağatay Türkçesinde de takip edilebilmektedir: Kar. *vefâliğ* KB, AH. Hrz. *vefâliğ* HŞ. Çağ. *vefâliğ* BV, NH, FK, MK, GN.

*zâkirlik*³⁸ "anan kişi olma durumu" < Ar. *zakir* + T. +lîğ

Muhiblük nişânu zâkirlik müdâm "Allah dostu olmanın nişânu sürekli onu zikreden olmaktır" (MM 363/2)

Ar. *zakir* sözcüğü MM'de +lîğ eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanıma başka bir eserde rastlanmamıştır.

zarûretsiz "zorunluluğu olmayan" < Ar. *zarûret* + T. +süz

Zarûretsizin bir namâznu kâza kıılır bolsa "Bir kimse zorunluluk yokken bir vakit namazını kazaya bıraksa" (MM 162/1)

Ar. *zarûret* sözcüğü MM'de +süz eki Türkçeleştirilmiştir. Bu kullanım yine bir başka dönem eseri olan NF'de ve Çağatay Türkçesinde takip edilebilmektedir: Hrz. *zarûretsiz* NF. Çağ. *zarûretsiz* GT

SONUÇ

MM'de yapım eki ile Türkçeleştirilen 37 sözcük tespit edilmiştir. Bu sözcükler Arapça ve Farsça kökenlidir. Metne baktığımızda alıntılarının neredeyse tamamının da bu iki dile ait olduğu görülür. Bu durum şüphesiz MM'nin İslamiyet çevresinde yazılmış bir metin olmasından kaynaklanmaktadır. Eserde yapılan inceleme sonucunda, Arapça sözcüklerin Farsça sözcüklere

³³ Sİ'de *tekebbürlük*, KKT'de *tekebbürlük*, TİEM 73 I, KF'de *tekebbürlük*, DK, TİK, TİEM 40, İM, ÇFK'de *tekebbürlük*, Behç.'de *tekebbürlü*(/i /u /ü)k(/k /g) şeklinde +IXK eki ile Türkçeleştirilmiş biçimleri vardır.

³⁴ *Tekebbür* sözcüğü metinde *kur-* yardımcı fiili ile de Türkçeleştirilmiştir.

³⁵ KamusT.'de *teveli* şeklinde +li eki ile Türkçeleştirilmiş biçimi vardır.

³⁶ *Tevbe* sözcüğü metinde *kıl-* yardımcı fiili ile de Türkçeleştirilmiştir.

³⁷ AH, MN (2), HBD, GN'de *vefâliğ* şeklinde +lîğ eki ile; KB, HŞ, BV, GT, NH, HBD, TMA, YED, FK, MK, GN, KamusT.'de *vefâsiz* şeklinde +süz eki ile; HŞ, GT, BV, NH, TMA, KamusT.'de *vefâsizlik* şeklinde +süz ve +lîğ ekleri ile; BV, GT, NH'de *vefâsizlik* şeklinde +süz ve +lîğ ekleri ile; AH'de *vefâsizrak* şeklinde +süz ve +rak ekleri ile Türkçeleştirilmiş biçimleri kayıtlıdır.

³⁸ KE'de *zakirrak* şeklinde +rak eki ile Türkçeleştirilmiş biçimi vardır.

oranla daha yoğun kullanıldığı ve eserde Türkçeleştirilen sözcüklerin de ağırlıklı olarak Arapça sözcükler olduğu görülmüştür. MM’de yapım eki ile Türkçeleştirilen 28 Arapça sözcük vardır: ‘amel, ‘azíz, bānī, cefā, edeb, eşah, habīb, harīş, hatne, hurūf, inābet, irādet, kabūl, kavī, kırā’at, mīh, muhib, nişān, niyyet, ‘özür, şıfat, şübhe, ta’allüm, tekebbür, tevbe, vefā, zākir, zarūret. MM’de yapım eki ile Türkçeleştirilen Farsça sözcük sayısı ise 8’dir: bahā, cān, hoş, namāz, nev-niyāz, níst, sezā, tāğ. Farsça + Arapça yapısında olup Türkçeleştirilen 1 sözcük bulunmaktadır: bī-edeb.

Alıntı sözcüklerin Türkçeleştirilmesinde kullanılan yapım eklerinin Türk dilinin her döneminde aynı işlevde kullanılan +çI, +IX(g), +IXk, +rAk, +sXz ve +IA- ekleri olduğu görülmüştür. En çok kullanılanlar ise 16 sözcükle +sXz, 9 sözcükle +IXk ve 7 sözcükle +IX(g)’dir. Eklerin kelimelere dağılımı şu şekildedir: +çI: cefācı; +IX(g): bahālīg, mīhlu, nev-niyāzlıg, şıfatlıg, şübhelig, tekebbürlüg, vefālīg; +IXk: bī-edeblik, habīblik, harīşlik, kabūlluk, muhiblik, namāzlık, nístlik, sezālık, zākirlik; +rAk: ‘azízrek, eşahrak, hoşrak, kavīrak; +sXz: ‘amelsiz, bānísiz, cānsız, edebsüz, hatnesiz, hurūfsuz, inābetsiz, irādetsiz, kırā’atsız, mīhsuz, nişānsız, niyyetsiz, ‘özürsüz, ta’allümsüz, tevbesiz, zarüretsiz; +IA-: dāğla-. Eserde iki farklı yapım eki ile Türkçeleştirilen tek sözcük mīh olmuştur.

Alıntılarının köken dağılımı ve aldıkları yapım ekleri tablo üzerinde şu şekilde gösterilebilir:

MM’de Yapım Ekleri ile Türkçeleştirilen Alıntı Sözcükler				Aldıkları Yapım Ekleri					
	Arapça Kökenli Olanlar	Farsça Kökenli Olanlar	Farsça + Arapça Yapısında Olanlar	+çI	+IX(g)	+IXk	+rAk	+sXz	+IA-
‘amel	√							√	
‘azíz	√						√		
bahā		√			√				
bānī	√							√	
bī-edeb			√			√			
cān		√						√	
cefā	√			√					
edeb	√							√	
eşah	√						√		
habīb	√					√			
harīş	√					√			
hatne	√							√	
hoş		√					√		
hurūf	√							√	
inābet	√							√	
irādet	√							√	
kabūl	√					√			
kavī	√						√		
kırā’at	√							√	
mīh	√				√			√	
muhib	√					√			
namāz		√				√			
nev-niyāz		√			√				
níst		√				√			

<i>nişân</i>	√							√	
<i>niyyet</i>	√							√	
<i>'özür</i>	√							√	
<i>sezâ</i>		√				√			
<i>şıfat</i>	√				√				
<i>şübhe</i>	√				√				
<i>tâğ</i>		√							√
<i>ta'allüm</i>	√							√	
<i>tekebbür</i>	√				√				
<i>tevbe</i>	√							√	
<i>vefâ</i>	√				√				
<i>zâkir</i>	√					√			
<i>zarûret</i>	√							√	

Tablo 1: Mu'înü'l-Mürîd'de Türkçeleştirilen Alıntı Sözcüklerin Kökeni ve Aldıkları Yapım Ekleri

Bahâlîğ ve *dâğla-* sözcükleri orta ve yeni Türkçe dönemi tarihî Türk yazı dillerinin tümünde kullanılmıştır. Bu durum söz konusu sözcüklerin inanç sistemlerinden bağımsız sivil hayata dair sözcükler olmasından kaynaklanıyor olmalıdır. *'azîzrek*, *şıfatlığ*, *ķavîrak*, *cefâcı*, *vefâlîğ*, *ķarîşlık* sözcüklerinin ilgili yapım ekleri ile Türkçeleştirilmesi *Mu'înü'l-Mürîd*'den öncesine, Karahanlı Türkçesi dönemine dayanmakta olup *ķarîşlık* dışındakiler orta ve yeni Türkçe dönemlerinde de bulunmaktadır. *ķırâ'atsız* ve *nişânsız* sözcükleri *Mu'înü'l-Mürîd* dışındaki Harezmi Türkçesi eserlerinde de görülmüştür. *Bânîsiz*, *bî-edeblik*, *eşahrak*, *ķabîblük*, *ķatnesiz*, *ķurûfsuz*, *inâbetsiz*, *ķabüllük*, *mîhlu*, *mîhsuz*, *muķiblik*, *nev-niyâzlığ*, *nîstlik*, *niyyetsiz*, *sezâlık*, *ta'allümsüz*, *tekebbürlük*, *zakîrlük* sözcüklerine ise *Mu'înü'l-Mürîd* dışında, tarafımızca taranan başka bir metinde rastlanmamıştır. Bunlar dışındaki *cânsız*, *edebîsiz*, *ķoşrak*, *şübhelîğ*, *zarûretsiz*, *tevesiz*, *irâdetsiz*, *namâzlık*, *'özürsiz*, *'amelsiz* sözcükleri ise kimi Türk yazı dillerinde takip edilmiştir.

Sonuç olarak İslamiyet çevresinde yazılması dolayısıyla Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerin yoğun biçimde kullanıldığı *Mu'înü'l-Mürîd* adlı eserde, tıpkı diğer dönem ve eserlerde olduğu gibi alıntı sözcüklerin Türkçeleştirilmesine özen gösterildiği, Türkçeleştirmede kullanılan yapım eklerinin diğer dönemlerle aynı olduğu, yukarıda belirtildiği gibi bazı Türkçeleştirmelerin ise yalnız bu esere özgü kaldığı görülmüştür.

Kısaltmalar

AH	Atebetü'l-Hakâyık (Arat, 1992)
AO	Altın Ordu Sahasına Ait Yarlık ve Bitigler (Özyetgin, 1996)
Ar.	Arapça
Behç.	Behcetü'l-Hadâik Fî Mev'izati'l-Halâik (Canpolat, 2018)
BH	Bahrü'l-Hakayık (Türk, 2018)
BM	Kitâbu Bulgatü'l-Müştâk Fî Lügati't-Türk Ve'l-Kıfçak (Toparlı vd. 2007)
BV	Baytaratu'l-Vâzih (Toparlı vd. 2007)
CC	Codex Cumanicus (Argunşah vd. 2015)
Çağ.	Çağatay Türkçesi
ÇFK	Çağatayca Fıkıh Kitabı (Ünlü, 2013)
DK	Dede Korkut (Ergin, 2011)
DLT	Dîvânu Lugâti't-Türk (Ercilasun vd. 2014)

EAT	Eski Anadolu Türkçesi
Far.	Farsça
FK	Fevâidü'l-Kiber (Ünlü, 2013)
GN	Gül ü Nevruz (Efendioğlu, 2021)
GT	Gülistân Tercümesi (Karamanlıoğlu, 1989)
HBD	Hüseyin Baykara Divanı (Ünlü, 2013)
HKT	Harezmi Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi (Sağol, 1993, 1995, 1999)
Hzm.	Harezmi Türkçesi
HŞ	Hüsrev ü Şîrîn (Ünlü, 2012)
İM	İrşâdü'l-Mülûk Ve's-Selâtin (Toparlı vd. 2007)
Kamust.	Kâmûs-ı Türkî (Şemseddin Sami, 2012)
Kar.	Karahanlı Türkçesi
KB	Kutadgu Bilig (Arat, 2008)
KE	Kıyasü'l-Enbiyâ (Ata, 1997)
KF	Kitâb Fî'l-Fıkh (Toparlı vd. 2007)
Kıpç.	Kıpçak Türkçesi
Kİ	Kitâb al-İdrâk li-lisân al-Atrâk (Caferoğlu, 1931)
KFT	Kitâb Fî'l-Fıkh Bi-Lisâni't-Türkî (Ağar, 1989)
KKT	Türkçe İlk Kur'an Tercümesi (Rylands Nüshası) (Ata, 2004)
LD	Lütfî Divanı (Karaağaç, 1997)
LM	Leylî vü Mecnûn (Çelik, 1993)
Marz.	Marzuban-nâme Tercümesi (Korkmaz, 1973)
ME	Mukaddimetü'l-Edeb (Yüce, 2014)
Mecm.	Mecmû'atü'n-Nezâ'ir (Canpolat, 1995)
MK	Mahbûbu'l-Kulûb (Ünlü, 2013)
MM	Mu'inü'l-Mürîd (Toparlı vd. 2014)
MN (1)	Miraçnâme (Ünlü, 2012)
MN (2)	Muhabbetnâme (Ünlü, 2012)
MŞ	Müntahâb-ı Şifâ (Önler, 2019)
NF	Nehcü'l-Ferâdîs (Eckmann, 2004)
NH	Nevâdirü'n-Nihâye (Ünlü, 2013)
Osm.	Osmanlı Türkçesi
RH	Kitâbü'l-Hayl (Kitâb Fî Rıyâzaâtî'l-Hayl) (Toparlı vd. 2007)
Sİ	Sedd-i İskenderî (Ünlü, 2013)
SNB	Süheyl ü Nev-Bahâr (Dilçin, 1991)
ŞSL	Şeyh Süleyman Efendi Lugatı (Durgut, 1995)
ŞT	Şecere-i Terâkime (Ünlü, 2013)
ŞHD	Şibân Han Dîvânı (Ünlü, 2013)
T.	Türkçe
TEH	Târîh-i Enbiyâ ve Hukemâ (Ünlü, 2013)

TİEM 40	Eski Anadolu Türkçesi Satır Altı Kur'an Tercümesi (Topaloğlu, 2018)
TİEM 73 I	Karahanlı Türkçesi Satır Altı Kur'an Tercümesi (Kök, 2004)
TİEM 73 II	Karahanlı Türkçesi Satır Altı Kur'an Tercümesi (Ünlü, 2004)
TİK	Târih-i İbn-i Kesîr Tercümesi (Yelten, 1998)
TMA	Târih-i Mülûk-ı Acem (Ünlü, 2013)
TA	Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî (Toparlı vd. 2007)
TZ	Et-Tuhfetü'z-Zekiyye Fi'l-Lügati't-Türkiyye (Toparlı vd. 2007)
YED	Yusuf Emirî Divanı (Köktekin, 2007)
YZ	Yûsuf u Zelîhâ (Taş, 2019)

KAYNAKÇA

- Ağar, Mehmet Emin (1989). *Kitâb Fi'l-Fıkh Bi-Lisâni't-Türkî (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Arat, Reşit Rahmeti (1992). *Atebetü'l-Hakayık*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Arat, Reşit Rahmeti. (2008). *Kutadgu Bilig*. İstanbul: Kabalıcı Yayınları.
- Argunşah, Mustafa ve Galip Güner. (2015). *Codex Cumanicus*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Ata, Aysu (1997). *Kıyasü'l-Enbiyâ I Giriş-Metin-Tıpkıbasım, II Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ata, Aysu (2004). *Türkçe İlk Kur'an Tercümesi (Rylands Nüshası: Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Barikan Topci, Çağla (2022). *Eski Oğuz Türkçesi Eserlerinde Alıntı Sözlerin Yapı Ve Anlam Bakımından İncelenmesi (Çarh-Nâme, Kıssa-yı Yûsuf, Risâletü'n-Nushiyye, Sultan Veled'in Türkçe Manzumeleri)*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Caferoğlu, Ahmet (1931). *Kitâb Al-İdrâk Li-Lisân Al-Atrâk*. İstanbul: Evkaf Matbaası.
- Canpolat, Mustafa (1995). *Mecmû'atü'n-Nezâ'ir, Metin-Dizin-Tıpkıbasım*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Canpolat, Mustafa (2018). *Behcetü'l-Hadâik Fî Mev'izati'l-Halâik*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Çelik, Ülkü (1993). *Ali Şîr Nevâyî – Leylî vü Mecnûn (Gramer-Metin-Dizin)*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Dilçin, Cem (1991). *Mes'ûd Bin Ahmed Süheyl ü Nev-Bahâr: (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Doğan, Aybüke Betül (2023). Kutadgu Bilig'de Alıntı Sözcükler ve Bu Sözcüklerin Türkçeleştirilme Yolları. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Özel Sayı 1: 125-144.
- Durgut, Hüseyin (1995). *Şeyh Süleyman Efendi-i Buhari Lügat-I Çağatay Ve Türki-İ Osmani (Cild-İ Evvel) Adlı Eserin Transkripsiyonu*. Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Durmuş, Oğuzhan (2004). Alıntı Kelimeler Bakımından Türkçe Sözlük. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 26: 1-22.
- Dursunoğlu, Halit (2014). Türkiye Türkçesi'ndeki Arapça Sözcükler ve Bu Sözcüklerdeki Ses Olayları. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Summer, 9/9: 145-155.

- Eckmann, Janos (2004). *Nehcü'l-Ferâdîs Uştmağların Açık Yolu (Cennetlerin Açık Yolu) I Metin İı Tıpkıbasım*, Haz. Semih Tezcan – Hamza Zülfikar. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Efendioğlu, S. (2021). *Mevlânâ Lutfî, Gül ü Nevrûz (Dil İncelemesi-Metin Ve Aktarma-Gramatikal Dizin-Tıpkıbasım)*. Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Eker, Süer (2009). Divanü Lugâti't-Türk ve İran Dillerinden Kopyalar Üzerine I. *International Journal of Central Asian Studies*, 13: 233-284.
- Ercilasun, Ahmet Bican ve Ziyat Akkoyunlu (2014). *Kâşgarlı Mahmud Dîvânü Lugâti't-Türk: Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Erdem, Mevlüt (2014). Sogdca, Türkçedeki Sogdca Kelimeler ve Bunların Türkçeye Uyumları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*; 21/1: 65-90.
- Ergin, Muharrem (2011). *Dede Korkut 1 Giriş- Metin- Tıpkıbasım*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülensoy, Tuncer (1974). Eski ve Orta Türkçede Moğolca Kelimeler ve Moğolca-Türkçe Müşterek Kelimeler Üzerine Notlar. *Türkoloji Dergisi*, VI/1, (Aralık): 235-259.
- İnayet, Alimcan (2016). Uygur Tarihi Koşaklarındaki Çince Unsurlar Üzerine. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*. 2016/8: 68-79.
- İşihara, Aya (2005). *Yazı Dilindeki Alıntı Kelimelerin Türkçeleşme Süreçleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Karaağaç, Günay (1997). *Lutfî Divanı: Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karaağaç, Günay (2015). *Türkçenin Alıntılar Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karaca, Veysel İbrahim (2012). Türkiye Türkçesindeki Alıntı Sözcüklerde Görülen Ses Olayları Üzerine Bir İnceleme. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7/4, Fall 2012: 2059-2090.
- Karamanlıoğlu, Ali Fehmi (1989). *Gülistan Tercümesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kaya, Burcu (2023). Ravzatü'l-Vā'izin'de Alıntı Sözcüklerin Yapım Ekleriyle Türkçeleştirilmesi. *MTAD, C. Eralp Alışık Anısına*. I, 2023, 20/3: 361-383.
- Korkmaz, Zeynep (1973). *Sadrüddin Şeyhoğlu Marzuban-Nâme Tercümesi: İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Kök, Abdullah (2004). *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi (Tiem 73 1v235v/2) (Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin)*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Köktekin, Kâzım (2007). *Yusuf Emirî Divanı, Giriş-İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük-Tıpkıbasım*. Erzurum: Fenomen Yayınları.
- Ölmez, Mehmet (1995). Uygurca Xuanzang-Biyografisindeki Çince Alıntılar (Chinesische Lehnwörter İn Uigurischer Xuanzang-Biographie). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 4: 109-143.
- Ölmez, Mehmet (1995). Eski Türk Yazıtlarında Yabancı Ögeler (1). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 5: 227-229.
- Ölmez, Mehmet (1997). Eski Türk Yazıtlarında Yabancı Ögeler (2). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 7: 175-186.
- Ölmez, Mehmet (1999). Eski Türk Yazıtlarında Yabancı Ögeler (3). *Türk Dilleri Araştırmaları*, 9: 59-65.

- Ölmez, Mehmet (2012). Eski Uygurca Xuanzang Biyografisinin II. Bölümündeki Çince Alıntılar. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 22/1: 99-108.
- Önler, Zafer (2019). *Hacı Paşa (Celalüddin Hızır) Müntahab-I Şifâ*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özyetgin, Melek (1996). *Altın Ordu, Kırım Ve Kazan Sahasına Ait Yarlık Ve Bitiklerin Dil Ve Üslup İncelemesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sağol, Gülden (1993, 1995, 1999) *An Inter- Linear Translation Of The Qur'an Into Khwarazm Turkish: Introduction, Text, Glossary And Facsimile*, Doğu Dilleri Ve Edebiyatlarının Kaynakları, Harvard Üniversitesi, I: 1993, II: 1995, III: 1999.
- Seçkin, Pelin ve Coşar, A. Mevhibe (2017). Türkçede Alıntılardan Kelime Türetmede Kullanılan Ekler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6/3: 1398-1442.
- Sertkaya, Osman Fikri (2004). Göktürk yazıtlarında Hintçe unsurlar. *Zeynep Korkmaz Armağanı*. S. 366-380. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sertkaya, Osman Fikri (2009). Dîvânü Lügati't-Türk'te Geçen Her Kelime Türkçe Kökenli Midir? Veya Kâşgarlı Mahmud'un Dîvânü Lügati't-Türk'ünde Yabancı Dillerden Kelimeler. *Dil Araştırmaları*, 5: 9-38.
- Sertkaya, Osman Fikri (2021). Dün < Tün Ve Gün < Kün Kelimeleri Üzerine. *Türk Dili*, 70/829: 20-24.
- Seyhan, Tanju (2004). Orta Türkçede Arapça ve Farsçadan Alıntılarda Türkçeleştirme. V. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II*. S. 2687-2706. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Şemseddin Sami (2012). *Kâmûs-ı Türkî (Latin Harfleriyle)*. Haz. Raşit Gündoğdu Vd. İstanbul: İdeal Kültür Yayınları.
- Taş, İbrahim (2019). *Şeyyâd Hamza, Yûsuf u Zelîhâ [Gramer-Metin-Çeviri-Notlar-Sözlük-Dizin-Tıpkibasım]*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tatçı, Mustafa (2020). *Yûnus Emre Dîvânı*. İstanbul: H Yayınları.
- Topaloğlu, Ahmet (2018). *XIV. Yüzyılın Ortalarında Yapılmış Satırarası Kur'an Tercümesi*. 1 Metin, 2 Sözlük. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Toparlı, Recep vd. (2007). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Toparlı, Recep ve Mustafa Argunşah (2014). *Mu'înü'l-Mürîd: İnceleme-Metin-Çeviri-Dizin-Tıpkibasım*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tuna, Osman Nedim (1972). Osmanlıcada Moğolca Ödünç Kelimeler. *Türkiyat Mecmuası*, XVII: 209-250.
- Türk, Vahit (2018). *Hatiboğlu Bahri'l-Hakâyık*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk, Vahit (2018). İlk Kur'an Tercümesinde Alıntı Sözlerin İşletime Sokulması. *Köktürk Yazısının Okunuşununun 125. Yılında Orhun'dan Anadolu'ya Uluslararası Türkoloji Sempozyumu*, Bildiriler Kitabı 2. Cilt, S. 1379-1385. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Ünlü, Suat (2004). *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi (Tiem 73 235v/3450r/7) (Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin)*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Ünlü, Suat (2012). *Harezmi-Altınordu Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Ünlü, Suat (2013). *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Yavuz Öz, Duygu (2020). Eski Türk Manzum Metinlerinde İşletime Sokulan Alıntı Sözcükler. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-BELLETEN* 69 (Haziran): 35-100.

- Yelten, Muhammet (1998). *Târih-İ İbn-i Kesîr Tercümesi: Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yıldız, Şahin (2024). Altın Ordu, Kırım ve Kazan Sahasına Ait Yarlık ve Bitiklerde Alıntı Sözcüklerin İşletimi. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 9/1: 306- 328.
- Yüce, Nuri (2014). *Mukaddimetü'l-Edeb- Hvârizm Türkçesi İle Tercümelî Şuşter Nüshası: Giriş-Dil Özellikleri-Metin-İndeks*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

BATI

EDEBİYATINDA AKIMLAR

editör
OKTAY YİVLİ

HATİCE FIRAT
YASEMİN MUMCU
OKTAY YİVLİ
OĞUZHAN KARABURGU
BERNA AKYÜZ SİZGEN
NİLÜFER İLHAN

ÜMMÜHAN TOPÇU
SEFA YÜCE
HANİFİ ASLAN
METİN AKYÜZ
MEHMET SÜMER
YAKUP ÖZTÜRK

Prof. Dr. Önder Göçgün

TİYATRO DENEN HAYAT SAHNESİ

PROF. DR. ÖNDER GÖÇGÜN

Türk Tasavvuf Şiiri

AÇIKLAMALI VE YORUMLU ÖRNEKLERLE

MODERN TÜRK EDEBİYATI

editör
OKTAY YİVLİ

MUHARREM DAYANÇ
OKTAY YİVLİ
MACİT BALIK
MAHMUT BABACAN
SEVİM ŞERMET

YASEMİN MUMCU
BEDİA KOÇAKOĞLU
NİLÜFER İLHAN
MAKSUT YİĞİTBAŞ
SELAMİ ALAN

